

The background consists of a grid of squares in various shades of green and yellow. A solid purple horizontal bar is positioned across the upper portion of the image, serving as a backdrop for the text.

LTO

Jaarplan 2026

Inleiding

Het Jaarplan geeft de organisatiebrede prioriteiten en uitgangspunten van LTO Nederland weer voor het jaar 2026. Het gaat om onderwerpen waar in 2026 meer of extra aandacht aan zal worden besteed.

De inhoudelijke positionering op sectoraal niveau gebeurt door elk van de 12 LTO-vakgroepen en 5 aangesloten sector organisaties (Biohuis, Glastuinbouw Nederland, KAVB, NFO en POV) afzonderlijk en valt buiten het bereik van dit jaarplan.

In de 4 portefeuillecommissies komen de gestelde sectorale en regionale doelen en de prioriteiten zoals door dit Jaarplan aangebracht samen in een integrale en intersectorale samenwerking.

De opbouw van dit jaarplan is als volgt:

- Beleidsinzet Domein Omgeving
- Beleidsinzet Domein Sociaaleconomisch
- Beleidsinzet Domein Dier
- Beleidsinzet Domein Plant
- Werken aan de Toekomstvisie

Routering

Het Jaarplan 2026 is vastgesteld door het bestuur van LTO Nederland en goedgekeurd door de Ledenraad. Doelen uit het Jaarplan worden meegenomen in de werkplannen van medewerkers.

Eind 2026 zal een korte evaluatie op het Jaarplan worden gemaakt om de bereikte resultaten in beeld te brengen. Deze evaluatie zal eveneens worden voorgelegd aan het Bestuur en de Ledenraad.

Beleidsinzet Domein Omgeving

De omgeving waarin boeren en tuinders ondernemen wordt in hoge mate bepaald door beleid en regelgeving op het gebied van water, mineralen, natuur, bodem, klimaat en ruimtelijke ordening. Het domein richt zich daarom op heldere kaders, werkbare regels en ruimte om te ondernemen. Centrale thema's zijn de definitieve verankering van doelsturing, de implementatie van Europese richtlijnen en verordeningen, en de bescherming en inrichting van het agrarische landschap. De focus ligt op het creëren van juridische zekerheid, het bieden van handelingsperspectief en het garanderen van ruimte voor diversiteit en innovatie binnen de land- en tuinbouw.

1. Doelsturing definitief verankeren

Doelsturing wordt steeds meer onderdeel van beleid, mede dankzij de inzet van LTO Nederland. Het concept is stevig verankerd in de Toekomstvisie 2030, onder meer bij gebiedsprocessen, waterkwaliteit, emissiereductie, vakmanschap, beloningsstructuren en regelgeving. In 2026 is het van belang dat de ingezette route naar doelsturing concreet wordt gemaakt en wettelijk wordt vastgelegd.

LTO zet in op:

- Samen met landelijke en waar nodig regionale overheden invullen van een meerjarentraject doelsturing: Keuzes maken waar te starten (thema's, sectoren, regio's), met nadruk op waterkwaliteit, ammoniak en broeikasgassen.
- Wettelijke verankering van doelsturing in 2026, inclusief tijdspad en uitrol per sector of thema.
- Helderheid over ammoniakdoelen per bedrijf voor 2030 en 2035, inclusief de koppeling met dierwaardigheid.
- Zekerheid over doelsturing en grondwater in het 8e Actieprogramma Nitraat.
- Ontwikkeling van instrumentarium zoals de afrekenbare stoffenbalans, aangevuld met KPI-trajecten en True Value Language.

2. Implementatie bestaande EU-richtlijnen en verordeningen

Leden van LTO hebben te maken met een veelheid aan Europese richtlijnen en verordeningen, onder meer op het gebied van mineralen, water, natuur, bodem, klimaat en ruimte.

Nieuwe dossiers zoals de Bodemmonitoringsrichtlijn, Natuurherstelverordening en de Ontbossingsverordening versterken deze druk. In 2026 is het doel om implementatie en regelgeving werkbaar te maken voor boeren en tuinders.

LTO zet in op:

- Nitraatrichtlijn: Het aanpassen van de Nitraatrichtlijn zodat de implementatie beter verloopt. Inzake de aanpassingen wordt aangesloten bij de punten die door LTO ingebracht zijn bij het EU traject rond evaluatie van de Nitraatrichtlijn: (1) norm van 170 uit de Nitraatrichtlijn, (2) niet meer heel Nederland als kwetsbaar gebied, (3) doelsturing.
- Een pragmatisch en haalbaar 8e Actieprogramma Nitraat voor de periode 2026-2029, met onder andere ruimte voor doelsturing, werkbare generieke voorschriften en een vorm van nieuwe derogatie.
- Het goed en breed invoeren RENURE. Dit is in 2025 in de EU definitief goedgekeurd, waarna het – bij voorkeur in het voorjaar van 2026 – praktisch en werkbaar in nationale regelgeving moet zijn vertaald.
- Kaderrichtlijn water: Het samen met Waterschappen en Provincies aanpassen van onhaalbare normen. Zo worden de Kader Richtlijn Water-doelen (KRW-doelen) reëel, haalbaar en uitlegbaar, rekening houdend met “aftrekposten” zoals buitenland en historische en natuurlijke bronnen.
- Dit betekent aanpassing van de circa 100.000 KRW-doelen en het thans geldende ‘one-out, all out’-principe. Dit zorgt er nu voor dat, ondanks zeer forse verbeteringen van de waterkwaliteit door de agrarische sector, in het verleden en in de komende jaren, nooit alle KRW-doelen gehaald kunnen worden.
- Met dezelfde partners zorgen we dat de doelen uitlegbaar zijn en worden hertaald naar waterkwaliteitsopgave per bedrijf of afstroomgebied, zodat ondernemers weten waarop ze sturen en wanneer het voldoende is.

3. Stikstof en natuur

- Het verwijderen van de Kritische Depositie Waarde (KDW) uit de wet en de invoering van een juridisch werkbaar emissiebeleid door aanpassing van lopende wetsvoorstellen.
- Het invoeren van een geborgd emissiebeleid met afrekenbare (tussen)doelen in 2030 en 2035.
- Het oplossen van de PAS-melders en interimers op zo kort mogelijke termijn. Dit door een uitvoering van de wetwijziging dan wel door meer rigoureuze systeemverandering ('iedereen een nieuwe vergunning met recente referentie').
- Het mogelijk maken van de rekenkundige ondergrens.
- Het samen met alle partners en Rijksoverheid uitvoeren van de 'Bouwsteen Emissie Landbouw'.
- In samenwerking met de regio's werken aan een beter flora- en faunabeheer, inclusief goede schaderegelingen.
- Het zo pragmatisch mogelijk implementeren van de Natuurherstelverordening zonder nationale koppen, onder andere door een sober Natuurplan wat NL zeer waarschijnlijk in 2026 zal moeten indienen bij de EU.
- Het in beeld krijgen - t.b.v. implementatie en politieke besluitvorming - van de impact (in euro's en areaal) bij bepaalde keuzes bij de invoering van de Natuurherstelverordening.
- Het opzetten van betere vormen van monitoring en registratie van natuurkwaliteit en herstel. Indien mogelijk ook toe te passen bij de VHR. Mogelijk ook Implementeren van de Bouwsteen Landbouw zodat Natuurdoelanalyses (NDA) geen derdenwerking hebben.

4. Fauna

- Het verlagen van de beschermingsstatus van de wolf, na EU beleid ook door te vertalen in NL en provinciaal beleid.
- In samenwerking met de regio's werken aan een beter flora- en faunabeheer, inclusief goede schaderegelingen.

5. Bodem

- Bodemonitoringsrichtlijn: Het zorgen dat deze richtlijn met minimale verplichtingen en gevolgen wordt doorgevoerd in Nederlandse wetgeving.

6. Klimaat

- Klimaatprogramma: Het in 2026 starten van het nationaal programma Klimaatbewuste Land- en Tuinbouw om de klimaatvisie van LTO Nederland uit te werken als opmaat voor het sluiten van het klimaatconvenant (in 2026/2027) klimaatbewuste land- en tuinbouw in 2050. Het voorkomen dat de Europese Raad een AgETS handelssysteem introduceert.

7. Heldere kaders voor ruimtelijke ontwikkelingen

Met circa 2 miljoen hectare grond in gebruik is de land- en tuinbouw een belangrijke speler in de ruimtelijke ontwikkeling. Dat schept verwachtingen en verplichtingen. In september 2025 is het ontwerp Nota Ruimte gepubliceerd. Na de consultatie fase (oktober-december 2025) zal een nieuw kabinet hier op enige wijze verder mee gaan, om tot een definitieve Nota Ruimte te komen. Ondertussen blijven er wel gebiedsprocessen lopen, vinden er gesprekken plaats over overgangsgebieden, beekdalen, veenweide, grondwaterbeschermingsgebieden en droge zandgronden. Ook blijft de discussie over scheiden of verweven van functies in het landelijk gebied bestaan.

LTO zet in op:

- Het beschermen van landbouwgrond. Hiertoe dient op EU niveau een Wet Strategisch Belang Land -en Tuinbouw te worden ingevoerd dan wel wordt dit geregeld (inclusief harde juridische borging) op nationaal or regionaal niveau.
- Het creëren van ruimte in omgevingsplannen voor multifunctionele landbouw, zodat bedrijven zich kunnen verbreden met activiteiten als zorg, recreatie, korte ketens of energie.
- Ruimte om te experimenteren. Bepaal of het huidige wettelijke instrumentarium voldoende speelruimte biedt. Doel zou moeten zijn op minimaal 10% van het areaal (200.000 ha.) en 3000 bedrijven te kunnen experimenteren met doelsturing op basis van vakmanschap.
- Een vernieuwde aanpak als reactie/input/eigen plan op de Nota Ruimte in samenwerking met de regionale LTO's.

Beleidsinzet Domein Sociaaleconomisch

Ondernemers in de land- en tuinbouw hebben ruimte nodig voor professionalisering, digitalisering, Artificial Intelligence, robotisering, goed werkgeverschap, onderwijs en innovatie. De focus van het domein ligt dan ook nadrukkelijk op de sociaaleconomische randvoorwaarden voor een toekomstbestendige land- en tuinbouw.

1. Ondernemerschap en professionaliteit

Het agrarisch ondernemerschap ligt onder een vergrootglas. De in 2025 ingezette ondernemerschapsagenda wordt in 2026 verder uitgewerkt. Centrale opgave is de koppeling tussen verdienvermogen, duurzaamheid en brede welvaart.

LTO zet in op:

- Verdere uitwerking en uitvoering van de agrarische Ondernemerschapsagenda, waarin we het ondernemerschap in de land- en tuinbouw versterken door te investeren in professionaliteit, verdienvermogen en brede welvaart. Daarbij richten we ons op zichtbaarheid naar buiten, samenwerking met ketenpartners en het tonen dat agrarisch ondernemerschap meer omvat dan alleen boeren, en borgen we dat deze agenda organisatie breed wordt gedragen
- Onderzoek naar de mogelijkheid om te komen tot een coalitie Verdienvermogen 2030 met banken, retail en verwerkers, gericht op langjarige afspraken over eerlijke prijzen en beloning van maatschappelijke prestaties.
- Participatie in de True Value-pilots en vergroten van de ketentransparantie.

2. Data, digitalisering AI en robotisering

Digitalisering Databeheer, AI en robotisering is zijn cruciaal voor verduurzaming en het opvangen van arbeidstekorten.

LTO zet in op:

- Opschaling robots naar het boerenland naar alle sectoren.
- Het bevorderen van de ontwikkeling van een landelijke data-infrastructuur landbouw, met duidelijke afspraken over governance en toegankelijkheid.
- Structurele samenwerking met het onderwijsveld voor opname van techniek, digitalisering, AI en ondernemerschap in leerlijnen, aangevuld met traineeshipprogramma's gericht op verduurzaming.
- Initiëren van Living Labs True Value, waarin innovatie direct wordt gekoppeld aan ketencontracten en beloning voor maatschappelijke prestaties.

3. Fiscaal, bedrijfsfinanciering en bedrijfsovername

Fiscale kaders moeten ondernemers voorbereiden op nieuwe verplichtingen en risico's.

LTO zet in op:

- Ontwikkeling van financiële en fiscale maatregelen ter mitigatie van natuurlijke calamiteiten op agrarisch ondernemerschap.
- Introductie van instrumenten die ondernemers in staat stellen kapitaal fiscaal voordelig te reserveren voor toekomstige verduurzamings- en investeringsopgaven (bijvoorbeeld dierwaardige veehouderij en stikstofwetgeving).
- Behoud en verbetering van bestaande fiscale regelingen die cruciaal zijn voor het verdienvermogen in de land- en tuinbouw. Verdiepen van de samenwerking met VLB (vereniging van accountants en belastingadviseurs in de agrarische sector).

4. Goed werkgeverschap

Arbeid is en blijft een kritische factor voor de continuïteit van de sector. Lastenverlichting, flexibiliteit en borging van internationale arbeid zijn daarbij sleutelvoorwaarden.

LTO zet in op:

- Verkleining van de wig door lastenverlichting op arbeid, zowel via landelijke lobby richting kabinet en sociale partners, als via regionale tafels en cao-overleggen. Daarmee werken we aan een structurele verlaging van werkgeverslasten, zodat de concurrentiekracht en betaalbaarheid wordt versterkt.
- Behoud van een werkbare Extraterritoriale kosten regeling (ETK) om de inzet van internationale werknemers niet te ondermijnen.
- Flexibiliteit in contractvorm; flexibel kunnen inzetten van medewerkers in seizoenspieken.
- Passende collectieve arbeidsvoorwaarden. Samen met sociale partners zorgen voor collectieve arbeidsvoorwaarden die aansluiten bij de praktijk van onze sector en bijdragen aan goed werkgeverschap.

5. Vitaal groen onderwijs

De agrarische sector heeft voortdurend instroom van werkenden nodig. We investeren daarom met het onderwijs en met onze ondernemers in verbindend onderwijs en in een leven lang ontwikkelen.

LTO zet in op:

- Versterken van de aansluiting tussen onderwijs en praktijk door Groenpact in te zetten als platform voor samenwerking tussen overheid, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven.
- Actieve(re) samenwerking met het onderwijs. Vergroten van de inzet op samenwerking met het onderwijs door, indien nodig, nieuwe partnerschappen aan te gaan en bestaande samenwerking te intensiveren
- Leven Lang Ontwikkelen: bevorderen dat ondernemers en medewerkers continu toegang hebben tot bij- en omscholing, waarbij het Colland Arbeidsmarktfonds een rol kan spelen in de financiering hiervan.

Beleidsinzet Domein Dier

Het Domein Dier bestaat uit de vakgroepen melkveehouderij, vleesveehouderij, kalverhouderij, pluimveehouderij, geitenhouderij, schapenhouderij, paardenhouderij en konijnenhouderij. Tevens wordt vanuit dit domein geschakeld met Producentenorganisatie Varkenshouderij (POV) als vertegenwoordiger van de varkenshouderij. Tevens focust dit domein op diergezondheid en dierenwelzijn.

1. Diergezondheid

Gezonde dieren vormen de basis voor gezond voedsel en goed dierenwelzijn. De uitdaging ligt in preventie, vakmanschap, hygiëne en biosecurity, mede gezien de dreiging van dierziekten zoals: Mond- en klauwzeer (MKZ), Aviaire influenza (AI, vogelgriep), Afrikaanse varkenspest (AVP), Lumpy Skin Disease (LSD).

LTO zet in op:

- Internationale acceptatie van vaccinatiestrategieën voor A-lijstziekten door lobby in samenwerking met andere lidstaten en belangenorganisaties binnen o.a. Copa Cogeca Animal Health and Welfare (AHW)
- Inzet op een sociaaleconomische impactanalyse om te onderzoeken welke effecten vaccinatie op langere termijn heeft op de exportpositie van o.a. zuivel en vlees. Daarbij wordt samengewerkt met onderzoeksinstituten en marktpartijen, zodat beleidskeuzes onderbouwd zijn met cijfers en scenario's. Zodat de continuïteit van handel, voedselzekerheid en het verdienvermogen van boeren niet in gevaar komt.
- Blijvende inzet op kennis en bewustwording van de risico's op insleep van besmettelijke dierziekten zoals MKZ, AI, AVP en LSD. Daarbij werken we aan de ontwikkeling en verspreiding van praktisch toepasbare informatie voor ondernemers, zoals checklists voor biosecurity, informatie voor ledenbijeenkomsten, en voorlichtingscampagnes in samenwerking met andere belangenorganisaties zoals de veetransport sector.

2. Europese dierenwelzijnswetgeving

Nieuwe Europese voorstellen vragen om wetgeving die helder en geharmoniseerd is.

LTO zet in op:

- Heldere wetten die duidelijk zijn en geen ruimte voor interpretatieverschillen in de uitvoering door landen veroorzaakt. LTO zal hiervoor gericht inbreng op te leveren op de nieuwe voorstellen van de Europese Commissie en schakelen met de Europarlementariërs.
- Geen nationale koppen bovenop Europese wetgeving. LTO signaleert en agendeert actief wanneer Nederland bovenop Europese regels extra eisen wil stellen. Via lobby en overleg met ministeries benadrukt LTO dat dit het gelijke speelveld schaadt en onnodige kosten veroorzaakt.
- Druk zetten bij de Europese Commissie en parlementsleden opdat de handhaving in Europa gelijk is, daar zitten nu grote verschillen. Hierdoor is er geen level playing field en dat is veelal nadelig voor de Nederlandse sector.
- Regelgeving die gebaseerd is op onafhankelijk onderzoek en om ex-ante impactanalyses die de gevolgen voor ondernemers in beeld brengen. Hiervoor werkt LTO samen met universiteiten, onderzoeksinstituten en sectororganisaties, zodat duidelijk wordt wat haalbaar en betaalbaar is in de praktijk.

3. Uitvoering Convenant Dierwaardige Veehouderij

Er ligt een Convenant Dierwaardige Veehouderij dat perspectief geeft voor de veehouderijsector. De verantwoordelijkheid om stappen te zetten is niet alleen aan de sectoren, maar ook aan de overheid, markt en maatschappij. Daarbij is het wenselijk dat er een onafhankelijke autoriteit komt die zorgt voor een gas- en rempedaal er een onafhankelijk autoriteit komen die zorgt voor een gas- en rempedaal.

Het convenant richt zich op bovenwettelijke arrangementen, bijvoorbeeld markt- en ketendeals. Ook geeft het richtlijnen om het veehouders mogelijk te maken verdere stappen te zetten in een dierwaardigere veehouderij, zoals meer ruimte per dier, meer weidegang en betere omgevingsverrijking.

Daarbij zijn de volgendrandvoorwaarden van cruciaal belang; tijdige vergunningverlening, voldoende verdien capaciteit om de investeringen te kunnen doen en voldoende afzetmogelijkheden voor dierwaardig geproduceerde dierlijke producten. Vanzelfsprekend moet er aandacht zijn voor samenhang met andere dossiers zoals emissiereductie en milieu.

LTO zet in op:

- Verdere invulling van een Autoriteit Dierwaardige Veehouderij die zo snel mogelijk operationeel wordt, met duidelijke taken en bevoegdheden. Dit gebeurt gezamenlijk met de verschillende convenantpartijen het belang te blijven benadrukken Tweede Kamer voor het instellen van een autoriteit.
- Uitwerking van de werkplannen in de werkplaatsen in samenwerking met de convenantpartijen. Daarbij worden Gidsen voor Goede Praktijken opgesteld, waarin boeren voorbeelden en handvatten krijgen om dierwaardigheid concreet in hun bedrijfsvoering toe te passen. LTO zet zich in om deze gidsen breed toegankelijk te krijgen en aansluitend zijn op de dagelijkse praktijk.
- Het vrij maken van financiële middelen door de overheid om veehouders te ondersteunen bij de omslag naar meer dierwaardige systemen. Dat kan via subsidies, fiscale regelingen en garanties voor investeringen. Ook vraagt LTO aandacht voor marktmechanismen en ketenafspraken, zodat extra kosten van boeren eerlijk verdeeld worden en consumenten bereid zijn te betalen voor meer dierwaardige producten.

Beleidsinzet Domein Plant

Domein Plant omvat de vakgroepen Akkerbouw, Vollegrondsgroententeelt, Bomen, Vaste Planten & Zomerbloemen en Paddenstoelenteelt. Tevens wordt vanuit dit domein primair geschakeld met Glastuinbouw Nederland, KAVB (bollenteelt) en NFO (fruitteelt). Tevens focust het domein op plantgezondheid.

1. Weerbare en robuuste teeltsystemen

Boeren en tuinders staan onder druk van wet- en regelgeving (mest, Kaderrichtlijn Water, Nota Ruimte, toelatingsbeleid gewasbeschermingsmiddelen), provinciale regels rond grondwater en maatschappelijke verwachtingen. Deze ontwikkelingen vragen om integrale en robuuste teeltsystemen en om een bijpassende positionering en lobby die aansluit bij maatschappelijke en politieke ontwikkelingen. De teeltsystemen moeten integraal aansluiten bij de transitiepaden zoals verwoord in de LTO-visie.

LTO zet in op:

- Een strategisch positioneringsplan Plantgezondheid waarin de plantaardige teelten doelen stellen en operationaliseren die leiden tot aanpassing van bedrijfsvoering in lijn met politieke en maatschappelijke wensen.
- Structurele data- en feitenbasis om lobby te versterken, gebaseerd op een te ontwikkelen gestructureerde en reproduceerbare aanpak voor een aantal strategische onderwerpen. LTO richt hiervoor een tijdelijk werkgroep in die dit begeleidt, bestaande uit een aantal bestuurders en enkele beleids- en lobbycollega's.
- Samenwerking met ketenpartners, in vervolg op Grondvest voor gezonde groei. Deze samenwerking moet bijdragen aan een brede toepassing van robuuste teeltsystemen door boeren en tuinders, rekening houdend met de LTO-transitiepaden. LTO zet in 2026 de gesprekken met mogelijke partners voort, mede op basis van inbreng vanuit de sectoren.
- Praktijkprogramma Plantgezondheid 2026–2030, met testen en demonstreren van innovaties, met als doel het delen van de ontwikkelde kennis en systemen voor toepassing door boeren en tuinders, toeleveranciers en erfbetreders
- In vervolg op het Grondvest voor gezonde groei komen tot een samenwerking met partijen die acties uitvoeren die bijdragen aan de inzet van LTO voor het komen tot weerbare en robuuste teeltsystemen.

2. Ontwikkeling Domein Plant

Per 2026 kent LTO Nederland de Domeinhouder Plant, een nieuwe bestuurlijke functie als onderdeel van de bestuurlijke herijking. De domeinhouder brengt intern de plantaardige sectoren bij elkaar en initieert het opstellen van een gezamenlijke visie. Kerntaken voor de domeinhouder zijn verbinden en het gezamenlijk opstellen van een agenda. Dit laatste zal prioriteit hebben bij de start.

Een andere belangrijke stap in het plantaardige domein is het versterken van de belangenbehartiging voor de vollegrondsgroentensector en het besluit van de Ledenraad LTO Nederland tot het instellen van een aparte vakgroep vollegrondsgroenten. In 2025 zijn voorbereidende stappen gezet, zoals het werven van vakgroepleden en het in dienst nemen van een strategisch beleidsadviseur voor de sector. Prioriteiten voor 2026 zijn het opstellen van een visie op de sector en hieruit voortvloeiende speerpunten. Voor het uitvoeren van de eigen speerpunten zal samenwerking worden gezocht met andere partijen in de sector en ketens. Daarbij wordt ingezet op een goede samenwerking met Vollegronds Groenten Organisatie (VGO).

De wijnbouwsector in Nederland groeit in areaal en aantal bedrijven en professionaliseert steeds verder. LTO Nederland heeft het voornemen om in 2026 een vakgroep wijnbouw op te richten om de belangen van deze groeiende sector beter inhoud te kunnen geven. Dit zal gebeuren in afstemming met de Nederlandse Vereniging van Wijnproducenten (NVWP), waar LTO al mee samenwerkt.

LTO zet in op:

- Versterking belangenbehartiging vollegrondsgroenten: nieuwe vakgroep, visieontwikkeling en uitvoering van speerpunten.
- Voorbereiding oprichting vakgroep wijnbouw in samenwerking met de Nederlandse Vereniging van Wijnproducenten (NVWP).

Werken aan de Toekomstvisie

De inzet van de domeinen Plant, Dier, Omgeving en Sociaaleconomisch dragen bij aan de uitvoer van de Toekomstvisie 2030 van LTO Nederland.

Goed Eten	Mooi Groen	Sterk Ondernemen
Vorbereiding vakgroep Wijnbouw, ontwikkeling vakgroep vollegrondsgroenten	Doelsturing verankeren in wet- en regelgeving, uitrol in ketens.	Opstellen Ondernemersagenda
Diergezondheid: acceptatie vaccins en biosecurity	Implementatie diverse EU-richtlijnen	Data, digitalisering, AI en robotisering
Europese dierenwelzijnswetgeving	Nationaal Programma Klimaatbewuste Land- en tuinbouw	Behoud en ontwikkeling van regelingen op gebied van fiscaliteit en Financiering
Uitvoering Convenant Dierwaardige Veehouderij	Bescherming Landbouwgrond	Inzet op ETK-regeling en passende CAO
Positioneringsplan Plantgezondheid	Nota Ruimte	Vitaal Groen Onderwijs
Praktijkprogramma Plantgezondheid 2026-2030	Inzet op robuuste teeltsystemen	

1. Uniformeren toekomstvisies

De LTO-bede visie ontvangt veel waardering en draait om waardering en draait rondom drie thema's (Lekker eten, Mooi groen, Sterk ondernemerschap) en verschillende transitiepaden die recht doen aan de veelkleurigheid van de land- en tuinbouw in Nederland.

Vakgroepen en regio's schrijven zelf met enige regelmaat eigen sectorale en regionale visies. Brees adviseert heldere handvaten te geven aan zowel sectoren als regio's om de eigen visieontwikkeling beter te verbinden met de landelijke visie. Dergelijk document ter inspiratie zal aan vakgroepen en regio's worden aangeboden in 2026.

LTO zet in op:

Het ontwikkelen van handvaten om meer uniforme toekomstvisies te ontwikkelen binnen de LTO-brede familie.

2. Ontwikkelen en implementeren Voedselvisie

Tijdens een sector overstijgend overleg in juli 2025 is besloten dat LTO Nederland een eigen voedselvisie opstelt. Met deze visie positioneert LTO zich in de nationale en Europese debatten over voedselbeleid, zoals aangekondigd in het regeerprogramma en de Europese voedselvisie van Europarlementariër Christophe Hansen.

Het ontbreken van een integrale, samenhangende en bestuurlijk vastgestelde voedselvisie wordt breed ervaren als een hiaat. Door dit initiatief wil LTO richting geven aan een koers die het verdienvermogen van boeren en tuinders verbindt met maatschappelijke verwachtingen rond gezond voedsel, duurzaamheid en internationale verantwoordelijkheid.

De visie wordt eind 2025 / begin 2026 opgesteld, met ILVO als inhoudelijke begeleider om een brede en Europese blik te borgen. Het proces omvat uitvraag bij vakgroepen en sectororganisaties, wetenschappelijke onderbouwing en een tweedaagse expertsessie. Het doel is dat de visie kan doorwerken in de uitwerking van een nieuw regeerakkoord en vormt zo een strategisch instrument voor de nationale en Europese lobby van LTO.

LTO zet in op:

Het vaststellen en uitrollen van een LTO-brede voedselvisie.

3. Doorontwikkelen PBO Nieuwe Stijl

De door LTO in 2025 uitgevoerde verkenning naar een publiek-private ordening ('PBO nieuwe stijl') laat zien dat binnen de land- en tuinbouw sterke gezamenlijke belangen bestaan die maatschappelijke meerwaarde krijgen wanneer zij georganiseerd en gestructureerd worden opgepakt. Door kennis en expertise uit de sector zelf beter te benutten, kan de uitvoeringskracht worden vergroot en kan regelgeving dichter aansluiten bij de praktijk van boeren en tuinders. Een nieuwe PBO kan daarbij dienen als verbindend platform waar bedrijfsleven en overheid gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor duurzaamheidsopgaven die noch de markt, noch de overheid alleen kan oplossen.

LTO zal in 2026 de mogelijkheden voor een PBO nieuwe stijl verder verkennen en inbrengen in de gesprekken met rijksoverheid, ketenpartners en bestaande BO/PO's.

LTO zet in op:

Het uitwerken van de mogelijkheden voor een PBO nieuwe stijl in samenwerking met andere partners van binnen en buiten de agrarische sector.

Focuspunten Lobby 2026

Op 18 maart 2026 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. In 2026 zijn er (voorlopig) geen geplande verkiezingen op provinciaal, nationaal of Europees niveau. Naast onze bijdrage aan de gemeenteraadsverkiezingen ligt een focuspunt in het Jaarplan 2026 van LTO Nederland op het benutten van mogelijkheden voor beïnvloeding van de uitwerking van de plannen die voortvloeien uit het coalitieakkoord van kabinet-Jetten. Ook Europees is in 2026 besluitvorming aan de orde met verstrekkende consequenties voor de Nederlandse land- en tuinbouw.

1. Gemeenteraadsverkiezingen 2026

In 2025 heeft LTO Nederland richting de RLTO's input aangeleverd ten behoeve van de gemeenteraadsverkiezingen. Landelijke inbreng is met name relevant voor beleid dat gedecentraliseerd is, waarbij gemeenten onder de Omgevingswet meer mogelijkheden hebben dan eerder om op lokaal niveau uitwerking te geven binnen nationale beleidskaders. Ook in 2026 zullen we de regio's hier, vraaggestuurd, in bijstaan. In algemene zin geldt dat met de decentralisatie uit de Omgevingswet het lokale bestuur nog relevanter is geworden voor boeren en tuinders.

LTO zet in op:

- Het LTO Voorjaarsevenement 2026 ("Gemeenten aan zet") wordt begin maart 2026 georganiseerd, voorafgaand aan de verkiezingen. Tijdens dit Voorjaarsevenement willen we ingaan op beleid dat lokaal belegd is en/of waar lokale overheden een bevoegdheid op hebben en dat relevant is voor boeren en tuinders. We willen dit Voorjaarsevenement nadrukkelijk een 'gemeentelijke' uitstraling geven, met op het podium o.a. een rol voor VNG, een panelgesprek met wethouders, etc.

2. Kabinetsformatie 2026

In de kabinetsformatie voor kabinet-Jetten heeft LTO Nederland twee keer mogen aanschuiven om mee te praten over het beleid met betrekking tot stikstof. Al in het tussenverslag van D66 en CDA van december 2025 zijn duidelijk punten te herkennen die ingebracht zijn door LTO Nederland. Naar het zich nu laat aanzien komt er een minderheidskabinet van 3 partijen, samen genoeg voor 66 zetels. Gezien er geen oppositiepartijen zijn die vooraf al afspraken willen maken over het geven van steun aan het minderheidskabinet, moeten er voor alle plannen meerderheden gezocht worden. Per onderwerp kan dit 'over links' of 'over rechts'. Hoewel een minderheidskabinet in Nederland zeldzaam is en de precieze uitwerking nog ongewis is, komt het er voor LTO Nederland waarschijnlijk op neer dat er veel lobbywerk nodig zal zijn om meerderheden te krijgen voor goede plannen.

LTO zet in op:

- Het uitwerken van een volledige beïnvloedingsstrategie voor de komende kabinetsperiode zou op dit moment prematuur zijn. Afhankelijk van de inhoud van het coalitieakkoord en het daaruit volgende regeerprogramma, wordt er een dergelijke strategie niet lang daarna uitgerold. Daarbij combineren we interne beïnvloeding (directe contacten) met externe beïnvloedingslijnen (openbare uitingen en optreden in pers en media) met als doel impact op de uitwerking van het regeerakkoord en zichtbaarheid richting leden en relevante stakeholders.
- De formerende partijen hebben al aangegeven dat zij verwachten meer gebruik te gaan maken van plannen die al zijn 'uitgepolderd' door relevante maatschappelijke organisaties. Ook LTO Nederland wil voor de komende kabinetsperiode nog vaker de samenwerking en polder opzoeken om plannen voor te kunnen leggen aan de coalitie die een breed draagvlak hebben. Op deze manier kunnen LTO Nederland en partners brede politieke steun bewerkstelligen en plannen effectiever realiseren.

3. Internationaal

Ontwikkelingen in Brussel worden in 2026 zeer relevant voor de Nederlandse land- en tuinbouw. Naast lopende dossiers als dierenwelzijn en diertransport, plantgezondheid, fytosanitair, etc. zijn voor LTO de volgende speerpunten aan de orde:

- Het milieu-veroeenvoudigingspakket dat de Commissie thans in voorbereiding heeft. Dit wordt het eerste vereenvoudigingspakket dat niet enkel ziet op Directoraat-generaal Agro, maar focust op vereenvoudigingsingrepen op Directoraat-generaal Envi. Kansen voor de Europese boerengemeenschap liggen met name op vereenvoudiging van de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water. In 2025 heeft LTO met succes weten te bereiken dat deze voorstellen prominent zijn overgenomen in de inzet van Copa Cogeca. Tegelijkertijd tekent zich in de Brusselse burelen het risico af dat dit pakket zal focussen op vereenvoudiging voor het bedrijfsleven (in lijn met de aanbevelingen van Draghi) en geen maatregelen door zal voeren die leiden tot effectieve en relevante vereenvoudiging voor boeren en tuinders.
- Uitwerking van de Europese meerjarenbegroting (MFK) 2028-2034. De eerste voorstellen van de Europese Commissie laten voor Nederland een ongekende taakstelling van 24% zien. In onze reactie daarop onderbouwen we dat noodzakelijke en bovendien door Europa verplicht gestelde instrumenten als jonge boerensteun, brede weersverzekering e.a. dan niet meer financieel gedekt zijn. Deze taakstelling gaat gepaard met het integreren van GLB-gelden in een breed fonds met cohesiegelden, visserijgelden e.a. met meer nationale zeggenschap – en daardoor meer differentiatie tussen lidstaten en verlies van level playing field.
- Het Nitraatcomité van de Europese Raad heeft ingestemd met toelating van RENURE. Ordentelijke behandeling in het Parlement en de formele Raad heeft prioriteit.

Evenals in 2025 investeren we in 2026 in het verder versterken en uitbouwen van relaties met stakeholders. Van oudsher heeft LTO uitstekende relaties met onder andere de Vlaamse Boerenbond, de Britse NFU en de Ierse IFA. We blijven investeren in deze goede samenwerkingsrelaties en investeren in het verder uitbouwen van de relaties met NFSEA (Frankrijk) en DBV (Duitsland), maar ook met de Zuid- en Oost-Europese lidstaten. Begin 2026 vindt een bestuurlijke uitwisseling plaats tussen LTO en DBV.

Ook ‘interne’ samenwerking is belangrijk voor onze positionering in Brussel. Nog meer dan in het verleden wil LTO in Brussel een landingsplaats en afstemmingsplatform bieden voor alle sectoren en aangesloten sectororganisaties die belang hebben bij “Brussel”. LTO is, als koepelorganisatie van Nederlandse primaire producenten, het huis van waaruit alle aangesloten sectoren en sectororganisaties in de Europese Unie acteren.

Tijdens de Grüne Woche 2024 en 2025 organiseerde LTO een netwerkevenement voor Nederlandse stakeholders dat aandacht trok en impact maakte. Tijdens de Grüne Woche 2026 organiseren we met NAJK een netwerkevenement gericht op het toekomstige GLB..

LTO zet in op:

- Op de Grüne Woche in januari 2026 organiseert LTO met NAJK een netwerkevenement voor stakeholders.
- Begin 2026 organiseert LTO een bestuurlijk werkbezoek aan de Duitse DBV. Later in 2026 wordt een bestuurlijk werkbezoek aan de Franse FNSEA uitgewerkt.
- LTO lobbyt proactief en impactvol op relevante dossiers om het beleid voor boeren en tuinders praktisch en realistisch te verbeteren. Dit wordt uitgewerkt in het Jaarplan Internationaal dat de werkorganisatie opstelt.
- Met webinars en vlogs worden LTO-leden gedurende het jaar goed geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom relevante dossiers. Gedoseerd over het jaar organiseert het LTO-bureau in Brussel werkbezoeken voor LTO-afdelingen, vakgroepen en portefeuilles om hen meer bekend te maken met het internationale werk.

SER-advies Toekomst Landbouw

De SER is verzocht een advies op te stellen over maatregelen en instrumenten om ontwikkelpaden voor de land- en tuinbouw te realiseren. De minister wil dat betrokken partijen (overheid, ondernemers, maatschappelijke organisaties, sociale partners) gezamenlijk perspectief bieden aan boeren en tuinders, met aandacht voor ecologische, economische en sociale duurzaamheid passend binnen nationale en Europese wettelijke kaders.

LTO zet in op:

- De inzet van LTO is erop gericht dat het advies niet louter visie is, maar een instrument dat kansen én obstakels blootlegt. Welke transitieroutes zijn haalbaar voor ondernemers op korte én langere termijn? Welke beleidsknelpunten en institutionele belemmeringen moeten worden weggenomen? Dat moet zich vertalen in concrete beleidsinstrumenten die écht uitvoerbaar zijn op bedrijfsniveau.
- LTO zet in op maatregelen die aansluiten bij de praktijk, financieringsmogelijkheden, kennisverspreiding, pilots en adaptieve beleidsmechanismen. Het doel is dat het advies voorstellen zal doen over hoe het instrumentarium zo ingericht kan worden dat het de ontwikkelpaden ondersteunt.

Juridisch spoor: Wet Open Overheid (WOO)

Veel agrariërs worden geconfronteerd met WOO-verzoeken die leiden tot openbaarmaking van gevoelige (persoons)gegevens. In een tijd waarin polarisatie en intimidatie veelvuldig voorkomen raakt de openbaarmaking van gevoelige (persoons)gegevens het veiligheidsgevoel van agrariërs. Minister van Binnenlandse Zaken heeft aangegeven voorstander te zijn van aanpassing van de Wet open overheid.

LTO zet in op:

- Aandacht voor de positie van agrariërs in de wetsevaluatie van de Wet open overheid die doorloopt in 2026.
- Voorstellen voor wetswijzigingen die ertoe leiden dat bestuursorganen makkelijker gevoelige informatie over agrariërs weg kan lakken.
- Gedegen onderzoek naar de sociale veiligheid van agrariërs en maatschappelijke aandacht voor het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van agrariërs.